

tantadruj

priloga primorskih gledališč

slovensko stalno gledališče
teatro stabile sloveno

SNG
NOVA GORICA

Gledališče Koper
Teatro Capodistria

primorske novice

Primorski
dnevnik

Življenje v teatru. Zaodrje.
Kafiči, dvorana, hodniki. S svinčnikom počeckani teksti.
Zgodbe. Ah, vse te zgodbe ...

David Mamet: Življenje v teatru
Slovensko stalno gledališče, sezona 2024/2025

Konec sezone z Linhartom in Tauferjem

Prihaja mediteranska Micka!

Zabavna, jezikovno zelo razgibana, opremljena z izvirnimi songi: tako bo videti nova uprizoritev, s katero bo Slovensko stalno gledališče zaključilo letošnjo abonmajsko sezono. Županova Micka Antona Tomaža Linharta bo zaživela v "primorski" priredbi, ki jo bo režiral Vito Taufer.

ROSSANA PALIAGA

Prva komedija v slovenskem jeziku (in prvo slovensko dramsko besedilo sploh) je nastala po nemški predlogi Josefa Richterja *Die Feldmühle* (Poljski mlin) in je zgodba o lepi Micki, ki je zaročena z Anžetom, a jo baron Tulpenheim skuša premamiti s praznimi obljubami. Okolje uprizoritve, ki bo tokrat razpeta med Krasom in morjem, bo pričarala scena **Urše Vidic**, kostume pa podpisuje **Alan Hranitelj**. Glasbo je napisal **Ilija Ota**, ki je tudi eden od protagonistov predstave.

Premiera bo 4. aprila v Veliki dvorani SSG. Med pripravo na pričakovani dogodek, smo z igralci sestavili mozaik vtisov, s katerimi predstavljajo posamezne vloge, koncept uprizoritve, delo v umetniški ekipi, odnos do besedila.

Tina Gunzek (Micka)

Micko lahko beremo kot naivno, preprosto kmečko dekle. Ko pa jo postavimo v ruralno mediteransko okolje, se izkaže za veliko bolj samosvojo in razumsko žensko, predvsem pa temperamentno in življenja polno. In prav preplet različnih temperamentov likov, njihovih pogledov na svet, okoliž iz katerih izhajajo in posledična večjezikovnost, ustvarjajo komične situacije.

Matej Zemljčič (Anži)

Pri ustvarjanju naše različice *Županove Micke* smo se podali na zanimivo jezikovno pot. Izvirno gorenjščino smo preselili v primorščino, kar mi je sprva vzbujalo dvome. A zdaj, ko se besedilo prepleta z žlahtno melodiko primorskega narečja, vidim, da prinaša neizmerno sočnost in humor. Pravzaprav si upam trditi, da smo odkrili še več komičnih odtenkov, kot jih ponuja izvirnik. Vzdušje na vajah je sproščeno in ustvarjalno. Veliko bo petja, močna dodana vrednost predstave pa bo tudi bend, ki bo igral v živo.

Igralska ekipa predstave Županova Micka sproščeno pozira med vajami

Franko Korošec (Jaka)

Predstava bo ponudila veliko zabave in izhaja iz ravno tako zabavnega, mirnega in sproščenega dela na vajah. Igral bom vlogo gostilničarja Jake, ki je tudi Mickin oče. Ker imam svojo hčerko zelo rad, sem včasih strog, včasih pa sladek kot med. Žal pa so nekateri drugi liki sladki zaradi interesa, zato nam predstava posreduje sporočilo: "Ne zaupaj sladkim in praznim besedam!"

Nikla Petruška Panizon (Frau Sternfeld)

Vito Täufer se je ponovno lotil klasičnega slovenskega teksta, tokrat na mediteranski način. Vsi liki se izražajo prek lastne govornice. Tako da se bo, poleg glasbe, prepletalo več dialektov in jezikov. Pravi Babilonski stolp, v katerem se ekipa odlično ujame.

Francesco Borchini (Casabella)

V tej predstavi igram vlogo Casabelle, ki je sodobni Tulpenheim. Ali morda neroden Casanova. Zagotovo je ambiciozen "latin lover", ki išče užitek in denar, v zameno pa trosi le obljube in iluzije. Dogaja se v petdesetih letih prejšnjega stoletja. Ruševine vojne so za nami, obstaja le želja po ljubezni in po življenju. V delovnem procesu je bilo torej neizogibno črpati iz znamenitih italijanskih filmov in glasbe tistega časa, ki je pogosto pripovedovala o ljudeh, ki iščejo družbeni vzpon, uspeh ali, kot velja za Casabello, užitek in bogastvo.

Ilija Ota (Monkolan)

Pri pisanju glasbe sem se skušal pogravitati z najbolj prepoznavnimi žanri, ki so bili popularni v petdesetih letih prejšnjega stoletja. To me je vodilo v raziskovanje slogov in zvokov, tako da

sem za vsak lik poiskal primerno atmosfero. V prvi fazi študija smo se v veliki meri ukvarjali s tekstom in to mi je pomagalo, da sem like in igralce globlje spoznal ter da sem jim lahko napisal songe na kožo.

Primož Forte (Bičerin)

Kadar pride k nam režirat Vito Taufer, lahko na vajah pričakuješ veliko sproščenosti, humorja in dobre volje, hkrati pa natančen, poglobljen in zanimiv študij. Priredbo teksta smo prevzeli tudi znotraj igralske in umetniške ekipe. S pomočjo naše šepetalk **Barbare Gropajc**, ki obvlada dialekt, pa smo skušali v duh Linhartove Micke vnesti mediteransko, sproščeno govorico in miselnost teh krajev. Skupaj s songi **Ilije Ote** upamo, da bo to navdušilo občinstvo in da bo popeljalo gledalce v svet komičnih prepletov in situacij, kot si jih je zamislil Linhart ... in še kaj več. •

Vito Taufer o novi uprizoritvi

Besede in portreti, ki ne ostajajo na papirju

Antona Tomaža Linharta in Vita Tauferja povezuje tridesetletna gledališka zveza in naravna afiniteta, ki se izraža v izjemnih uprizoritvah, med katerimi je tudi uspešnica Slovenskega stalnega gledališča Ta veseli dan ali Matiček se bo uoženu (sezona 2000-2001).

Ravno ob 25-letnici te že legendarne predstave, je direktor SSG **Danijel Malalan** predlagal slovenskemu režiserju novo sodelovanje v znamenju Linharta, tokrat na osnovi teksta *Županova Micka* iz leta 1789.

Vito Taufer je v Trstu podpisal McNallyjev *Masterclass*, Shakespearjev *Vihar*, Evripidove *Bakhantke*, predvsem pa predstave, ki so raziskovale ekspresivni potencial jezika in povezavo s primorskim okoljem: poleg omenjenega *Matička* tudi Stullijevo *Karabinerjevo Katro* in Goldonijeve *Barufe*.

V določenem smislu gre tudi za približevanje koreninam, saj so Tauferjevi predniki prihajali iz Križa pri Trstu. Kraška vas z ribiško tradicijo je postala tudi "študijska" etapa za igralsko ekipo nove predstave, ki je obiskala Ribiški muzej, da bi se vživela v okolje, iz katerega koncept predstave črpa navdih.

Podeželje in mesto sta kontrastna elementa, ki zaznamujeta like, pre-

Vito Taufer bo novo postavitev povezal z življenjem v tržaškem primorju v 50. letih

bivalce multikulturnega, obmejnega prostora, kjer se srečujejo različni jeziki in narečja. "Linhart je študiral na Dunaju, je bil svetovljan in to se pozna. V njegovem času je bilo gle-

dališko življenje na višku; v Ljubljani so gostovala gledališča iz sosednjih držav in vsi so bili veliko bolj v stiku z evropskim gledališkim 'mainstreamom' kot smo danes," pravi Taufer, ki

je z upoštevanjem ključne vloge jezika pri Linhartu namenil temu elementu osrednjo vlogo tudi v tej uprizoritvi.

Primorski mozaik je v tem primeru odsev okolja, komični element, ekspresivna poteza, ki služi režiserskemu konceptu in hkrati časti avtorjevo dediščino. Režiser o Linhartovem slogu dodaja: "Redkokdo zna pisati tako žive in duhovite dialoge, kot jih je Linhart, ne glede na to, da gre za priredbo že obstoječih dramskih tekstov. Njegov osnovni namen je bil dokazati, da je slovenščina prav tako uporaben, univerzalen, gibek, poln jezika kot katerikoli drugi. V gorenjski verziji, ki sem jo uprizoril pred leti, kot tudi v tej primorski, smo se odločili, da strogo sledimo avtorju, čeprav smo pretvorili matrico v dialekt. Liki govorijo, kot bi govorili danes. Njihovi portreti so živi, psihološko minuciozni. Niso papirnate osebe, so pravi, polnokrvni ljudje." •

Prva taktilna galerija pri nas

Umetnost onkraj vidnega

Nova Gorica, Slovenija in ves čezmejni prostor z Evropsko prestolnico kulture 2025 dobiva novo taktilno galerijo, prvo te vrste pri nas. V petek ob 17. uri bo Umetnost onkraj vidnega prvič na ogled v Mercator centru Nova Gorica (Industrijska c. 6, Kromberk). Galerijo bo odprla ministrica za kulturo dr. Asta Vrečko.

Vsodobni družbi je vse bolj čutiti težnje po premagovanju ovir, s katerimi se dnevno srečujejo osebe s posebnimi potrebami. Tudi muzeji v dostopnost vlagajo veliko truda, zato da bi vsem ranljivim skupinam omogočili karseda enakovreden ogled muzejskih zbirk. Goriški muzej si že od leta 2016 prizadeva za prilagajanje razstav slabovidnim, razstavniki projekt *Umetnost onkraj vidnega*, kot so poimenovali tudi razstavo v taktilni galeriji, pa je Goriški muzej na pobudo GO! 2025 uradno prevzel junija 2023, mesec kasneje pa k partnerstvu povabil Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih Nova Gorica (MDSS) ter KUD Artes.

Razstava *Umetnost onkraj vidnega* je razdeljena na dva osnovna dela. Prvi del so poimenovali *Svet*, ki obstaja, v njem so predstavljeni obstoječi primeri dobrih praks iz Slovenije in Italije. Med temi so kopije, makete in adaptacije likovnih del, s pomočjo katerih lahko obiskovalcem predstavimo zgodovino umetnosti od antične Grčije do današnjih dni. Ekspozite so si izposodili iz Muzeja Omero iz Ancone in Muzeja Anteros v Bologni, kjer se aktivno ukvarjajo s pretvorbo dvodimenzionalnih oblik v tipne reliefe. "Oba muzeja smo tudi obiskali, sodelovanje z italijanskimi muzeji pa nam je omogočilo neposreden vpogled v najboljše prakse taktilnih razstav v sosednji Italiji. Izpostavil bi tudi, da je Fundacija Društvo za ohranitev bazilike v Ogleju v sodelovanju s podjetjem Gruppo mosaicisti Ravenna prav za to razstavo pridobilo tipno kopijo mozaika in reprodukcije motivov iz bazilike v Ogleju," pove vodja projekta in kustos pedagog Goriškega muzeja **David Kožuh**.

Na razstavi predstavljajo tudi predmete, ki so nastali kot plod so-

Na razstavi *Umetnost onkraj vidnega* so ekspoziti prilagojeni slabovidnim.

delovanja Goriškega muzeja, Medobčinskega društva slepih in slabovidnih ter posameznikov in institucij, ki so pripravili prilagojene kopije oziroma reliefe. Za tipno sliko Toneta Kralja z naslovom *Srečanje* je **Kristina Naglost** leta 2021 prejela tudi Valvasorjevo priznanje, tipne kopije Černigojevih grafik pa so nastale v sodelovanju z Akademijo za likovno umetnost in oblikovanje Univerze v Ljubljani (ALUO).

Precejšnje število kopij je nastalo tudi na pobudo Goriškega muzeja. Tako je študentka **Tjaša Cigoj** pripravila kamnito kopijo Rusjanovega spomenika, dijaki Gozdarske in Istarske šole iz Postojne pa so pripravili tipno maketo Solkanskega mostu. Slovenske impresioniste bodo obiskovalcem približali še z reliefom dela *Ovčice* Riharda Jakopiča. V dogovoru z Narodno galerijo in s sodelovanjem Naravoslovnoteh-

niške fakultete iz Ljubljane so pridobili tipno tridimenzionalno verzijo *Kofetarice* slikarke Ivane Kobilca, v sodelovanju s Fundacijo Palača Coronini Cronberg pa so izdelali kopijo Messerschmidtove glave.

"Tako smo v prvem razstavnem prostoru prikazali moč sodelovanja, saj je le s pomočjo participativnega pristopa mogoče pripraviti takšen pregled tipnih ekspozitov. Že samo ta del pa ima tudi izredno didaktično noto, saj lahko po zgodovini umetnosti popeljemo ne samo osebe z okvaro vida, temveč tudi šoloobvezne otroke, ki tudi s tipanjem spoznajo posamezna likovna obdobja," pravi Kožuh.

Drugi del razstave, na katerega so sodelujoči partnerji še bolj ponosni, *Svet, ki nastaja*, vključuje eksperimentalno sodelovanje umetnikov in uporabnikov pri ustvarjanju prilagojenih umetniških del. Ob pomoči

društva Artes in dveh kuratorjev, **Alfreda De Locatellija** in **Primoža Puglja**, so k projektu povabili kar 17 umetnikov iz Slovenije, Italije in Hrvaške. Bistveni del tega eksperimenta je bilo najprej izobraževanje, kjer so umetniki osvojili osnove s področja slepote in slabovidnosti.

Eden glavnih izzivov projekta je bil tudi pridobiti povsem dostopen razstavniki prostor. Dostopen prostor pomeni, da ni arhitektonskih ovir, da omogoča parkiranje invalidom in jim nudi tudi primerne sanitarije ter po možnosti dostop z javnim prevozom. Za taktilno galerijo je bil ključnega pomena angažma predsednika Medobčinskega društva slepih in slabovidnih **Igorja Miljavca**, ki je počasi, a vztrajno sodeloval z Mercatorjem pri pridobivanju prostorov v najem. "Naša Taktilna galerija je uresničitev vizije, ki je nastajala skozi desetletje trdega dela, a tudi kreativnih užitkov ob inovativnem sodelovanju. Seveda je s tem, ko se je vseh ekspozitov mogoče dotakniti, še zlasti zanimiva za ljudi z okvarami vida. Toda njena vloga je veliko širša, saj s svojim konceptom ozavešča o dostopnosti za vse. V njej tudi videči obiskovalci poglobljajo razumevanje ter empatijo do tistih, ki svet zaznavajo drugače," pravi Miljavec.

"Na projekt Taktilne galerije smo še posebej ponosni. Gre za prvo takšno galerijo v Sloveniji, za katero je zaslužna Evropska prestolnica kulture v Novi Gorici. Zanj imajo sicer zasluže številni, vendar bi posebej izpostavila Igorja Miljavca, ker je izjemen človek, ki uresničuje številne projekte. Tudi najzahtevnejše, kot je Taktilna galerija. V življenju ni nič samoumevno, tako kot ni samoumevno, da vsi vidimo in da vidimo dobro," ob skorajšnjem odprtju poudarja **Mija Lorbek**, direktorica GO! 2025. •

Soške elektrarne Nova Gorica (SENG) v uradnem programu EPK 2025 Nova Gorica - Gorica odpirajo Muzej Doblar

S Sočo si delijo lepoto šumenja

Hidroelektrarna Doblar si s Sočo deli lepoto šumenja in moč smaragdne vode. Povezal ju je človek. Da bi ohranili in ovrednotili tehniško dediščino Posočja, podjetje Soške elektrarne Nova Gorica (SENG) v uradnem programu Evropske prestolnice kulture 2025 Nova Gorica - Gorica odpira Muzej Doblar, trajen opomnik pomenu energetike in elektrifikacije zahodne Slovenije.

Ogled muzeja v najstarejši, še vedno delujoči hidroelektrarni na reki Soči, bo možen od 25. marca po predhodni najavi pri podjetju SENG.

Prostori novega muzeja niso izbrani naključno. Ob svojem nastanku leta 1939 je bila hidroelektrarna (HE) Doblar ena najsodobnejših hidroelektrarn tistega časa, estetsko dovršena strojnična zgradba pa še danes priča o pomenu tega energetskega objekta. Skupaj z nekaj kilometrov oddaljeno mogočno pregrado v Podselu pričata o izjemnem pomenu hidroenergetskih objektov v regiji in njuni skoraj stoletni vlogi pri oskrbi z električno energijo.

Muzej za široko javnost

"Za družbo SENG je gospodarna, trajnostna in zanesljiva proizvodnja električne energije v sožitju z naravnim in družbenim okoljem več kot zgolj obljuba - je način delovanja. Zato smo se odločili, da v HE Doblar, ki je bila ob svojem nastanku ena najmodernejših hidroelektrarn in tudi danes ostaja ena starejših večjih neprekinjeno delujočih elektrarn, vzpostavimo prostor za ozaveščanje,

Muzej Doblar je namenjen tako spoznavanju zgodovine hidroelektrarne kakor osveščanju o odgovornem ravnanju z okoljem.

izobraževanje in prikaz delovanja elektrarne. Odprtje stalne razstave v strojnični zgradbi HE Doblar, ki smo jo vsebinsko zasnovali skupaj z zgo-

dovinariko dr. **Kajo Širok**, predstavlja prvo fazo oblikovanja novega muzeja, posvečenega reki Soči in njeni neizčrpani energiji. Ponosni smo, da je

naša zgodba tesno prepletena z eno najlepših in najbolj ohranjenih alpskih rek - virom življenja, energije in brezmejnega povezovanja," pravi **Martina Pavlin**, vodja projekta pri SENG.

Novi muzej je namenjen spoznavanju zgodovine razvoja hidroenergetike Posočja in je hkrati tudi poklon generacijam zaposlenih v družbi SENG, ki so z delom, znanjem in predanostjo prispevali k oblikovanju njegove vloge v slovenskem prostoru. Namenjen je široki javnosti, hkrati pa tudi izobraževanju mladih generacij o pomenu hidroenergetike, obnovljivih virov energije in odgovornega ravnanja z okoljem.

Začetki raziskav za gradnjo hidroelektrarne segajo v leto 1936, ko so določili mesto za jez v soteski reke Soče pri naselju Podselo ter lokacijo strojnice v kraju Doblar. Akumulacijo in strojnično povezuje 3.567 metrov dolg dovodni tunel premera 5,6 metra. Strojnico so zgradili pod zemljo in v njej montirali tri agregate s Francisovo turbino in tri trifazne sinhronne generatorje. Skupna instalirna moč elektrarne je 48 MVA, 30 MW, povprečni letni pretok pa znaša 82,3 m³/s. •

Pogovor pred upokojitvijo z Žigo Saksido

To je najprijaznejše gledališče v Sloveniji

Žiga Saksida je zadnja štiri leta član ansambla SNG Nova Gorica, že približno desetletje pred tem pa je začel z novogoriškim gledališčem sodelovati kot zunanji sodelavec. Po dolgi in zanimivi karieri odhaja aprila v pokoj, pri čemer pa upamo, da ga bomo še vedno imeli priložnost kdaj videti na domačem odru.

KRISTINA MIHELJ

Ko sva se ob koncu pogovora prebijala mimo garderob po znamenitem zaokroženem hodniku, kjer so na obešalnikih kraljevali kostumi, je Žiga Saksida pred odhodom nujno pokukal h garderobkam, ki se jih skoraj ni videlo izza kupa oblačil, in jih domačno pozdravil ter jim zaželel lep popoldan. Na stopnišču je zaustavil korak in mi dejal: "Včasih se sprašujem, zakaj se tudi sodelavci predstave ne pridejo priklonit. Ogromno naredijo. In oni so prav tako zavezani teatru. Po predstavah na gostovanju včasih delajo pozno v noč. Saj veš, kako je; ko te gledališče enkrat prevzame, mu ostaneš zvest. In vsi ti ljudje delajo z veliko predanostjo gledališču. Prav tako si zaslužijo aplavz." To je povedal z iskrenostjo, skrbjo in pozornostjo nekoga, ki se zaveda pomena kolektivne igre.

• **Verjetno se na začetku svoje poti človek bolj obremenjuje s tem, kaj bo rekel, kako bo to izpadlo ali morda vplivalo na njegovo bodočo kariero?**

"O, ne vem, če ..."

• **Ne?**

"Pa saj življenje je tako, sploh v gledališču, da na koncu ni nič drugače kot na začetku. Na začetku (ali pa na koncu) delaš tiste predstave, ki jih zmoreš. Jaz sedaj ne zmorem prav preveč zaradi zdravstvenih težav."

• **Se pravi, se glede neposrednosti javno izraziti svoje misli niste nič spremenili?**

"Ko sem bil mlad, sem bil neposreden, še bolj na nož, še večje traparije sem govoril kot zdaj. V resnici sem malo bolj umirjen, kot sem bil. Mi pa to ne pomeni nič kaj dosti. Ja, rečeš kaj, kar ne bi smel ... Pač rečeš, kar rečeš. In v tistem trenutku to drži. Če pa potem pogledaš za nazaj, je mogoče kaj drugače, ampak se ne obremenjujem s tem."

• **Kaj za vas pomeni biti igralec?**

"Predvsem, da si v kolektivu. (Če nisi sam na odru.) In to se mi zdi edino smiselno, interakcija med igralci. Vse ostalo pa, kar je 'smiranja' in postavljanja v prvo vrsto, se mi zdi pogubno za igranje. Včasih

kdo po premieri reče: 'Odlični si bil, res odlični, ampak predstava je grozna.' Kako je to mogoče, si ne znam razlagati. Igranje je res kolektiven štos in takoj, ko se nekdo sili v ospredje, stvari padejo. Poleg tega, da prispevaš svoj vložek, se mi zdi pri igranju res pomembno poslušati svojega kolega. Predvsem to. In poskušati narediti tako, da te on sliši."

• **Nikoli niste študirali igre na akademiji. Se vam zdi, da sta vam Rusistika in Sociologija kulture vseeno pomagali oziroma vam prideta prav pri vašem poklicu?**

"Ja, na Rusistiki se ukvarjaš z literaturo. Takrat sem bil precej v stiku z dramatikom, a poleg tega, da sem študiral, sem že delal tudi v teatru, pri Gledališču Ane Monro. Tako da sem to pletel vzporedno. Nikoli pa nisem niti želel niti premišljeval o tem, da bi šel študirat igro."

• **Kako ste začeli z gledališčem?**

"Bili smo skupina, ki smo že pred Ano Monro delali gledališče, ki smo mu rekli Gledališče pred razpadom. Skupaj smo imeli tudi glasbene skupine. Potem pa so se začele stvari valiti iz ene v drugo. Vrtili se, vrtili, vrtili dalje in potem ostaneš v tem. To se dogaja skoraj malo nezavedno, ni, da bi koncipiral nekaj in si rekel: 'Zdaj pa to in to,' ampak se je nekako skozi te bande in Gledališče pred razpadom 'izvalila' Ana Monro. Na koncu smo bili skupaj 30 let."

"Poleg tega, da prispevaš svoj vložek, se mi zdi pri igranju res pomembno poslušati svojega kolega. Predvsem to. In poskušati narediti tako, da te on sliši."

• **Se pravi, je bila to tudi ene vrste družina?**

"Ja, močna družina. To gledališče je delalo izključno avtorske predstave. In ne samo to, gradili smo tudi scenografijo, sami smo delali vse, tako da je bil zelo drugačen pristop kot v instituciji, kamor prideš, se oblečeš, stopiš na oder - in je to to."

• **Je to zahtevnejše delo?**

"Meni se ne zdi nič zahtevnejše, ker je vse priučiš. Sicer je pa predstava predstava."

• **Ste imeli kdaj težave s tem, ker niste imeli uradne igralske izobrazbe?**

"Ne, nikoli. Prej sem že delal v Slovenskem mladinskem gledališču, v Kopru, v ljubljanski Drami, a ko sem prišel delat v Novo Gorico, pa priznam, da me je bilo malo strah institucije in tudi ljudi nisem poznal tukaj, vendar se mi zdi, da smo to hitro presegli, tako jaz kot ostali kolegi v goriškem gledališču."

• **Kako to, da ste pristali ravno v novogoriškem gledališču?**

"Prvič me je pripeljal en režiser za predstavo *Postani obcestna svetilka* (Srečko Kosovel), potem pa so me počasi vabili v vedno več predstav. Ana Monro je ravno v tistem trenutku šla narazen, nisem vedel, kaj bom sam s sabo, in prišel sem sèm."

Žiga Saksida v njemu ljubi vlogi Sganarella v predstavi *Don Juan* na odru SNG Nova Gorica v sezoni 2017/2018

• **Bi lahko izpostavili kakšne specifične novogoriškega gledališča?**

"Zdi se mi, da je to, kar se kolektiva tiče, daleč najprijaznejše gledališče v Sloveniji - in to govorim zares. Sploh mladi kolegi; nobenih prav velikih skrivnic se ne gredo. No, saj vsak nekaj skriva, verjetno, ampak se mi zdi, da nismo samo kolegi, temveč da je med nami nek prijateljski, odprt odnos. Res, kar se ansambla in tehnike tiče, je čudovito gledališče. Pa super direktorico imamo, pa Marko je v redu tip. (Umetniški vodja, op. a.)"

• **Vi sicer niste iz teh krajev, vozite se na Dolenjsko ...**

"Vožnje so kar malo naporene, a odtehtajo stvari. Pa dober zrak je v Gorici. (Smeh) Res vedno pravim - mislim, da takega kolektiva ni. Sicer se malo manj zabavamo, kot smo se včasih. Pred leti smo se zelo veliko družili. Spomnim se, ko smo bili še v ljubljanski Drami, tega je morda 35 let, po predstavi je bilo druženje daleč proti jutru, zjutraj pa spet na vaje. Sedaj je kolektivnega druženja veliko manj. Ko smo delali z Ano Monro, smo bili po cele dneve skupaj. Žurali in delali. To so bili dnevi in dnevi. Ne prideš ob 10.00 in ob 14.00 greš. Res so bili drugačni časi. Sedaj zaradi tega individualizma ... Vsak gre svojo 'špuro', poskrbi predvsem za svoje finance. Saj mi smo bili včasih čisto brez denarja, smo si pa talali med sabo. To se je dogajalo v skupinah. Pa tudi po ljubljani ... Včasih je bilo zvečer obvezno iti v Kavarno Union, kjer si imel takoj svoje omizje, za katerim smo se vsi poznali. Če si moral nekemu kaj sporočiti, si šel tja. A veš, ko ni bilo še telefonov. Če ni bilo onega tam, je bil njegov zelo dober prijatelj, ki mu je potem predal sporočilo."

• **Super!**

"Neverjetno, kako se je družba v teh letih spremenila. Zdaj, ali je to dobro ali ni dobro, jaz ne vem. Se mi zdi, da ne. Vsekakor je zelo zelo drugače."

• **Če pogledate svojo pot nazaj, kaj vam pride na misel?**

"Tega, kar sem počel teh 45 let, nisem vnaprej načrtoval, kar zgodilo se je. Ja, včasih je bilo težko, ampak je

bilo v redu, kar kakovostno življenje. Ene predstave so mi bile bolj ljube kot druge. Tudi če je predstava slaba, se hočem zares potruditi, vsaj sam pri sebi, da meni teče. Rad sem igral *Don Juana*, vlogo Sganarella, zdelo se mi je, da je vloga narejena prav zame. Sem se je pa malo bal na začetku. *Postani obcestna svetilka* mi je bila tudi ljuba. Ne bi pa nobene predstave posebej glorificiral, vsaka je za nekaj dobra. Tudi slaba je dobra: da se naučiš, kaj je slabo, in kako iz tega slabega še vedno izvleči ven dobro."

• **Ukvarjate se tudi z glasbo, včasih ste ustvarjali glasbene podlage za predstave, včasih songe, sicer pa vas poznamo iz zasedbe Čompe, katere osrednji pevec je še en igralec, Janez Škof.**

"Ja, Janez nas je prihajal gledat, ko smo nastopali z Ano Monro, tudi sicer so takrat prihajali igralci iz različnih teatrov, ogromno njih; saj pravim, takrat je bilo druženje drugačno. Glasbo za predstave in tudi dva filma smo ustvarili s Čompe. Pred časom Ane Monro sem bil član benda, ki je igral rock v opoziciji, to ni bil samo slovenski štos, temveč tudi evropski. Iz tistega časa imamo punk in rock v opoziciji. Sicer pa pri skupini Čompe nihče izmed nas nima več kot osnovnošolske glasbene izobrazbe. Predstavljajo nas kot etno skupino, jazz ... Saj ne rečem, nekaj teh primesi je zraven, vse črpaš iz okolja, v katerem živiš. Jaz ne bi preveč razvrščal, se mi zdi, da to ne pije vode. Rekel bi, da je to čompejevska muzika."

• **Kako drugače je ustvarjati glasbo od igralske vloge?**

"Ko igraš instrument, nisi ti tisti pred publiko, ampak je še nekaj vmes. In to je zelo drugače. Zelo je specifično in drugače lepo. Si pa v obeh primerih na odru, a pri glasbi ima vseeno glavno vlogo instrument. Glasba je tako hitra stvar, zelo je zgoščena v nasprotju s teatrom, kjer imaš vseeno nekaj časa, nek premislek, pri glasbi pa gre vse direktno skozi zvok. In če se ne strinjaš s svojim sosedom, je to ... Se nam je že zgodilo, da se nismo strinjali med sabo. In to se sliši ..." •

Žiga Saksida

FOTO: CASARSA TINTA FOTO STUDIO

FOTO: PETER UHAN

Mladi oder Amo pred novo premiero

Popolna družina

V novogoriškem gledališču deluje poseben program gledališča za mlade, ki od leta 1977 ne skrbi samo za formiranje novih gledaliških ustvarjalcev, ampak tudi novega gledališkega občinstva. Predstave, ki nastajajo v tem programu, se uvrščajo med najodličnejše slovenske produkcije mladih.

Lani se je avtorska predstava *Nimam problema!* v režiji **Brine Klampfer Merčnik** dobro odrezala na festivalu Vizije 2024, saj so igralkice prejele nagrado za soigro, minuli mesec pa je predstava gostovala tudi na ljubljanskem Festivalu MIT in prejela kar dve nagradi, MUZO za inovativno predstavo v celoti po presoji strokovne žirije in MUZO po izboru občinstva.

Strokovna žirija je med drugim zapisala: "Predstava se ponaša z močno kolektivno igro, kjer so igralkice skupaj ustvarile koherenten in dinamičen svet, ki gledalca popolnoma prevzame. Vsaka posamezna članica ansambla je ključno prispevala k bogati atmosferi, ki je močno čustveno nabita in s tem povezana s tematiko predstave. Kljub mladosti in neizkušenosti igralskega kolektiva so kreacije posameznih igralcev zelo dosledne in poglobljene, kar kaže na izjemno

Uprizoritev *Nimam problema!* Mladega odra Amo je navdušila občinstvo in prejela več nagrad.

zrelost pri pristopu k likom. Inovativna uporaba različnih uprizoritvenih postopkov, ki se med seboj

prepletajo in tvorijo celovito sliko, je še en element, ki predstavo postavi v sam vrh inovativnosti."

Smo pa že v napetem pričakovanju nove predstave Mladega odra Amo, ki tokrat nastaja pod mentorskim vodstvom **Jureta Srdinška** za režijo, **Ule Talije Pollak** za dramaturgijo in **Jakoba Šfiligoja** (nekdanjega člana Mladega odra Amo in zdaj člana igralskega ansambla SNG Nova Gorica) za igro. Na malem odru novogoriškega gledališča bo 3. aprila premiera uprizoritve *Popolna družina* po komičnem trilerju **Roberta Thomasa Osem žensk** iz leta 1958. Priredba zgodbe o razkrivanju zločina, ki se zgodi sredi zasnežene podeželske idile tik pred božičem, je skupinsko delo in izhaja iz uprizoritvenih postopkov in tematik, ki zanimajo mlade. **Ginevra Gianferrari, Alja Kosič, Eva Reljič, Zala Plesničar, Hana Mele Grudzinski, Zala Kogoj in Minka Zavadlav** bodo tako nastopile v reinterpretaciji besedila, ki se s pogledi mlajše generacije umešča v današnji čas in prostor. •

ZGODBE DODEKALOGIJE 1972-1983

1974

ROBI: Bil je december 1973. Robi je želel družino presenetit z darilom. Ampak takrat si recimo na fičota čakal eno leto in pol. Na vse si čakal. In zaradi tega je bil stric Robi na trnih, a bo to darilo, ki ga je naročil pol leta pred tem, sploh pripravljeno. Ampak dobil je pismo, da ga darilo čaka, da lahko pride ponj. Zato si je izmislil tablete za pritisk -

DAŠA: Stric, ti si si to zmislu? Ti si si zmislu, da maš nove tablete za pritisk?

ROBI: - in da ne sme vozit, ker je dejansko rabil še en par rok.

VITO: Vito se mu je zdel najbolj primeren za to.

ROBI: Ne greva v Maribor, veš.

VITO: Vidim, Robi.

ROBI: Tukaj, naprej, do Velenja.

Pri fabriki boš zavil gor, tam, kjer majo tole rampo za robo naložit, boš vidu, kje.

VITO: Kaj je to ena tovarna?

ROBI: Vito ... Gorenje.

VITO: Aja, tukaj je Gorenje. Jaz pa sem si zmeri mislu, da je na Gorenjskem. Velenje - Gorenje ...

ROBI: Velenje - Gorenje.

VITO: Kaj pa je na Gorenjskem?

ROBI: Elan.

VITO: In Vitu je postalo jasno, da ima Robi nekaj za bregom, da gresta nekaj iskat.

Stric Robi, to je nekaj od bele tehnike, sto posto.

(*Vito vzame škatlo s televizijo in pride odprtih ust.*)

ROBI: Parkirala sta in šla iskat Robijevo darilo za družino, naložila sta ga v havbo. In Vitu je že po napisih postalo jasno, da gre za televizor. (*Vito kaže na škatlo.*) Prvi barvni televizor.

VITO: In to je bilo Robijevo presenečenje za družino, hotel je barvno televizijo, prvo barvno televizijo. (*Vito objame škatlo.*)

ROBI: A jim bo všeč?

VITO: A se hecaš? Valda jim bo všeč.

ROBI: Samo, kam jo bova dala?

VITO: Ja, v dnevno al kaj ... mislim ...

ROBI: Ja, ne, kam jo bova skrila, preden ...

VITO: Kako to misliš? Aja, ti bi ... Aha, seveda, presenečenje ... Ja, a ne bo pri tebi?

ROBI: Ja, samo, da ne uleti kdo, a veš. Kam nej jo skrijem v garsonjeri? Boš reku, da sem bolan, da mam gripo - neki si zmisli, pa da ne hodijo. Če bo pa Anja rabla dnar, pa naj tebi reče, pa ti prideš iskat, a je prav?

VITO: Ja, prav.

ROBI: A je dobra kremšnita?

VITO: Na poti sta se ustavila na Trojanah. Ampak Vito ni maral krofov.

ROBI: Boš še mojo?

VITO: Če ti ne boš, lahko.

ROBI: Ne vem, zakaj nisem naroču krofa, sem kar avtomatično reku dve ...

VITO: A naročiva še krof zate?

ROBI: Ne, ne, zdej mi ne paše, sem nervozen. Dobro, veš kaj, bova pri meni spravila. Najboljš.

VITO: Ja, najboljš.

ROBI: Samo jaz sem to mislu za božič, veš ...

VITO: Za božič?

ROBI: Ja, za božič.

VITO: Ja, prav, za božič. Nisem vedu, da vi praznujete ...

ROBI: Sej ne ...

VITO: Aha ...

ROBI: Mislim ... Smo, nekoč smo.

VITO: Aha.

ROBI: A se jim bo zdelo, da jaz zdej neki tle ...?

VITO: Ne vem, Robi. Res ne vem...

ROBI: Ne bi hotu težit.

VITO: Sej vem, Robi. Sej mogoče ...

ROBI: Bom rajš za silvestrovo.

VITO: Prav.

ROBI: Dej, bova za silvestrovo. Za silvestrovo bomo skupej, bom takrat. Kaj ti misliš?

VITO: Vito Robiju ni odgovoril. Ni vedel, kaj naj odgovori. Iz žepa je potegnil kaseto.

Lahko dam nekaj svojega?

ROBI: Lahko, seveda.

VITO: Kaseto je vtaknil v predvajalnik in poslušala sta Marka Breclja.

ROBI: Kdo je to?

Transgeneracijska dokumentarna fikcija 1974 v režiji Tomija Janežiča v Slovenskem mladinskem gledališču

VITO: Breclj.

ROBI: Kdo?

VITO: Marko Breclj. Iz Opatije. Ni on iz Opatije, to je bilo na popevki v Opatiji. Letos naj bi izdal album *Cocktail*.

ROBI: Kakšen koktejl?

VITO: To bo naslov albuma, Robi.

ROBI: Aha. A pa ni to kaseto?

VITO: Zdej tisto, kar je na ploščah, lahko presnamejo tudi na kasete ...

ROBI: A kdo?

VITO: A in B stran.

ROBI: A kdo, kot plošča, z obeh strani?

VITO: Ja, točno tko.

ROBI: Tko je.

(*Refren.*)

ROBI: Lari - lari - te dva pojeta lari, tko kot lari-fari?

VITO: Ja, Robi. Lari fari.

ROBI: Lari fari.

VITO: In stric Robi je na poti domov iz Velenja poslušal Marka Breclja. In na poti je zaspal.

Kok bo Damjana vesela televizije.

DAMJANA: Ma veste kaj, mi je povedla Marjuta, da so kupili televizijo.

VITO: Damjana si je strašno želela televizije, ker so jo vse njene prijateljice že imele.

DAMJANA: In tudi Milka gor ima televizijo.

VITO: Vito je rekel še par stavkov, potem pa je opazil, da Robi spi. In iz nekega razloga mu je ta pot ostala v spominu. Na Trojanah je pozabil tankat, zato se je ustavil na neki pumpi. Robi je še kar spal. Ni ga zbujal.

ROBI: Pa sej ne umrem še, ne?

VITO: Ne, ne, ne umreš še.

ROBI: A veš, ker tam v goriški predstavi ona zaspil, pa kar umre. Čeprav, sej to ne bi blo slabo. To bi blo prav lepo. Prvi televizor v prtljažniku in to barvni, presenečenje za družino, Breclj na poti proti Ljubljani in Lari fari.

VITO: Ampak stric Robi je še dolgo let živel. In tako so pozimi 73/74 dobili televizijo, na kateri so tisto leto gledali nogometno tekmo Zaire : Jugoslavija, pa boksarski dvoboj stoletja, ki je bil oglaševan kot *Rumble in the Jungle*, ki ga je organiziral Mobutu Sesseko v Zairu istega leta ...

ROBI: ... pa to, kako so Solženicina izgnali iz Sovjetske zveze in je šele takrat prevzel svojo Nobelovo nagrado iz leta 1970, kako je po aferi Watergate odstopil Nixon, vse to je blo ...

VITO: Pa Evrovizija, Robi ...

ROBI: In to v barvah. •

Odlomek iz predstave 1974, tretjega izmed dvanajstih gledaliških projektov Dodekalogije 1972-1983 Tomija Janežiča, ki se bodo v okviru GO! 2025 zvrstili tekom celega leta 2025. Predstava 1974 bo premiero doživela 22. marca v Slovenskem mladinskem gledališču v Ljubljani.

Pogovor z Jako Ivancem, režiserjem Collodijevega Ostržka

Ostržek kot nekdanji odvisnik od pametnega telefona

“Nekoč je bil - kos lesa”, so znamenite besede, s katerimi je Carlo Collodi začel svojo pripoved o lesenjačku, ki ga je iz polena, sprva namenjenega manjkajoči nogi kuhinjske mize, iztesal mojster Pepe, da bi z njim hodil po svetu in si zaslužil za košček kruha in kozarec vina. V Gledališču Koper, kjer bodo prvo soboto v aprilu krstno uprizorili dramatisacijo Collodijevega Ostržka - podpisujeta jo režiser Jaka Ivanc in igralec Luka Cimprič - odrsko pripoved sicer začenjajo nekoliko drugače, toda obljublajo dinamično uprizoritev in nadvse sodobno branje te priljubljene otroške klasike.

MIHA TREFALT

• **Kakšni so vaši prvi spomini na Ostržka? So vam o njegovih pripetljajih brali starši ali ste se skozi dogodivščine lesene lutke prebijali sami?**

“Kot številni otroci sem tudi jaz o Ostržku vedel le to, da gre za lesenjačka, ki mu je, ko se je zlagal, zrasel nos, vedel sem, da je končal v kitu in pozneje postal fantek. Spominjam se, da smo doma imeli knjigo; nisem je prebral, pogosto pa sem jo prelistal, saj so me pritegnile nenavadne in nekoliko temačne ilustracije, bolj skrivnostne kot tiste v poznejši Disneyjevi slikanici, ki se je prav tako znašla na naši knjižni polici. Danes vem, da je Ostržek v domovih generacije mojih staršev vztrajal predvsem kot svarilo otrokom, kaj se nam lahko pripeti, če bomo slabo ravnali in ne poslušali nasvetov staršev. Vse od takrat lesenjaček ostaja tudi prisposoba za zahtevno pot otrokovega odrasčanja v humano bitje, pa tudi svarilo, da ni vsakdo, ki ga otrok sreča na življenjski poti, dobronameren. Otroci naj bi se učili na Ostržkovih napakah in se tako v življenju izognili lastnim. Tako bi ga v koprski uprizoritvi rad prikazal tudi jaz.”

• **Koprski uprizoritev bo po letu 1959 deveta priredba Ostržka za slovenske profesionalne gledališke odre, druga za dramski oder. Zakaj se gledališča tako redko odločijo za uprizorjanje te otroške klasike?**

“Devet priredb za delo, ki je v izvorniku pripovedno, ni tako malo, še posebej, ker gre za kompleksno pisanje, ki ga je težko 'zgrabiti' na pravem mestu; vsebuje namreč veliko pravljicnih, fantazijskih, celo fantastičnih elementov, je mestoma nedosledno, zaradi česar si nekatera poglavja težko razlagamo, hkrati pa vsebuje tudi nekatere nelogičnosti: od Vile Plavolaske, ki želi biti sprva Ostržkova sestra, nato pa postane njegova mama, do tega, da avtor Ostržka obesi in ga znova oživi, četudi vemo, da lesenjaček ne more umreti ..., dokler ga nekdo ne oživi. Ostržka bomo igrali za učence druge triade osnovnih šol, kar je po mojem mnenju najnižja potrebna starost za razumevanje predstave in tudi njene vizualnosti. Narediti želim predstavo za odrasle, ki je namenjena otrokom, uprizoritev, pri kateri odrasli ne vedo, da gledajo predstavo za otroke. Kot monopoli - od 9 do 99 let.”

• **Kar nekaj uprizoritev v koprskem gledališču ste že podpisali kot avtor priredbe besedila. Kako to, da vam je tokrat pri pisanju na pomoč priskočil igralec Luka Cimprič?**

Skica Damijana Kracina za predstavo Ostržek

“V enem od nadaljevanj gledališke nanizanke *Z Igorjem po svetu*, v katerem smo obiskali Italijo, je Luka odigral stranski lik Ostržka in takrat sem prvič pomislil: Glej ga, Ostržka! Zakaj ne bi uprizorili Collodijeve pripovedi z Lukom v naslovni vlogi?! Odločitev je padla, začela sva z delom in se skupaj odločila za koncept uprizoritve pa tudi, katera poglavja bova priredila za oder. Odločiti sva se morala, kako bova 'peljala' zgodbo, kako jo bova zapletla, na kaj se bova osredotočila. Iz prozne predloge bi lahko izbrala veliko prizorov, nekatere zaradi poteka dogajanja, druge zaradi njihove fantazijske podobe, tretje zaradi razgibanosti dogajanja, vendar bi bilo lahko vsega preveč za eno predstavo. To zato začenjamo s hitrim uvodom v lutkovnem gledališču. Z lutko Ostržka odigramo (pred)zgodbo vse do trenutka, ko v dvorano vstopi Luka - v vlogi Ostržka. Nekakšen 'meta' trenutek za mlade gledalce.”

• **Nauk Ostržka je preprost in v pripovedi tudi večkrat zapisan: otrok mora ubogati starše in hoditi v šolo, v nasprotnem primeru se mu ne piše dobro. Je takšno moralistično žuganje s prstom danes sploh še aktualno, vzgojno?**

“Nekje sem prebral, da živimo v času, ko se prvič v zgodovini soočamo z dejstvom, da se starejše generacije učijo od mlajših (govorim o digitalni opismenjenosti). Tudi šola je danes drugačna od šole v času nastanka Ostržka. Bojim pa se, da je tisto, kar se je z leti izgubilo - spoštovanje. Danes vsi pričakujemo, da bi bili spoštovani. Ampak za to moraš biti najprej spoštljiv ti sam. Zato, da se naučiš biti spoštljiv, pa potrebuješ kot otrok avtoriteto, ki jo doživiš najprej doma, potem pa še v šoli. Spoštovanje je tisto, kar čedalje bolj pogrešam na vseh ravneh. Strašljivo je, ko odgovorni na najvišjih rav-

neh komunicirajo brez kakršnega koli spoštovanja do sočloveka. Da je treba starše spoštovati, v Ostržku zagovarjata tudi Vila Plavolaska in Muren Modrec, ki ga Ostržek že v četrtem poglavju knjige pokonča s kladivom in ga zato Muren pozneje spremlja le še kot senca. Muren predstavlja Ostržkovo vest, za vest pa vemo, da je ne moremo uničiti ali ubiti. Sam vest doživljam kot glas v glavi človeka, ki po nepisanih zakonih in na osnovi preteklih izkušenj vodi posameznika pri njegovih odločitvah, pri tem, kaj je prav in kaj ne. Tako kot vest, ki nas nenehno opozarja, kaj smemo in česa ne, je tudi Muren z nasveti nenehno prisoten na odru. Njegovi nasveti lahko zvenijo zastarelo, vendar so vsi dobronamerni, saj naj bi Ostržku pomagali pri njegovih odločitvah. Ostržek se namreč vedno znova najde v situaciji, v kateri mora sprejeti to ali ono odločitev.”

• **Največkrat okleva med tem, ali bo šel v šolo ali bo raje zavil drugam ...**

“Ironično - Ostržkovo popotovanje se v naši predstavi začne, ko proda abecednik, da si lahko ogleda predstavo. Namesto v šolo gre raje v gledališče. Potem se pa začne zares.”

• **Je zastarela tudi Collodijeva ideja o laži in dolgem nosu, saj Ostržkove laži dandanes zvenijo sila nedolžno in zato nevedne moraliziranja?**

“Ne smemo pozabiti, da ima danes veliko ljudi dolge nosove, ki jih niti ne opazimo več! Kako lahko verjamemo vsemu kar vidimo recimo v virtualnem svetu? Lažne novice, olepšane fotografije, prodajanje lažne lastne podobe. Roko na srce, sloves Ostržkovega nosu, ki se podaljšuje sorazmerno za lažjo, je svetovno znan, avtor pa to domislilo v knjigi uporabi le enkrat.

Pri starših se je dobro 'prijela' - otroku je zelo preprosti reči, da mu bo takrat, ko se bo zlagal, zrasel nos. Otroka moramo naučiti, kaj je prav in kaj ne, kaj je laž in kaj je resnica, vedno pa mora se mora zavedati tudi, kdaj in zakaj se je zlagal. Vedeti mora, da je laž nekaj, česar se ne sme izreči. Laž je laž, in ko se otrok enkrat zlaže in pri tem ne občuti posledic, bo lagal še naprej.”

• **Collodijev izvirnik doseže vrh v poglavjih, ki opisujejo dogajanje v Deželi igrač, nekakšni Indiji Koromandiji, kamor pobegne Ostržek in kjer je dovoljeno vse. Vaš poseg v besedilo je najbolj očiten prav na tem mestu - zakaj?**

“Tekstovni in režijski poseg v opis Collodijeve Dežele igrač, v kateri živijo otroci, ki se jim ne ljubi delati, opravičuje dejstvo, da je nekdanjo otroško igro, zabavo ali željo po brezdelju danes zamenjal virtualni svet, ki je otrokom - seveda s privolitvijo staršev - dosegljiv na pametnih telefonih ali tablicah. Prav v telefonih, ki se prepogosto in prezgodaj znajdejo v otroških vozičkih ali posteljicah, zaznavam sodobno grožnjo najmlajšim generacijam. Tudi sam imam majhna otroka in vsak dan lahko vidim, kakšna je razlika med tistimi, ki pred šolo vsakodnevno brcajo žogo, in onimi, ki zgrbljeni kot zombiji ždijo na šolskih torbah in nepremično zrejo v ekrane telefonov. Moja generacija je lahko postala tesnoba zaradi prevelikega števila informacij, današnji otroci pa se soočajo s tesnobnostjo zaradi tišine. Njihovi možgani potrebujejo nemir in nenehno bombardiranje s kakršnimi koli informacijami. Virtualni svet jim vse to lahko ponudi le z nekaj kliki na mobilnem telefonu. Razumljivo je, da realni svet v tem primeru težko tekmuje z neskončnimi vsebinami na pametnem telefonu.”

• **Starši pri tem najbrž nosijo dvojno odgovornost. Prvič, ker otrokom že zelo zgodaj ponudijo telefon, pa čeprav prvih nekaj dni le za uro na dan, in drugič, ker otrokom kot uporabniki telefonov ne morejo biti zgled ...**

“Drži. Ljudje opazujemo in posnemamo. In kaj vidijo otroci? Vidijo odrasle, ki nenehno pogledujejo na ekrane ali nepremično zro vanje, in kaj kmalu jih začnejo posnemati ... Do odvisnosti od telefona je zato le še korak; ko otrok odkrije najrazličnejše vsebine, ki jih ponuja telefon, predvsem pa družabna omrežja, na katerih lahko objavi skoraj vse, kar hoče, postane odvisnik, in starši se lahko le še čudimo, zakaj se naš otrok vede drugače, zakaj postaja vse bolj agresiven, odtujen, zakaj izgublja prijatelje ... Če poenostavim: govorimo o tem, kako močno zasvajajoča je uporaba pametnih telefonov, ki jo uvrščamo med zasvojenost z nekemičnimi substancami. Kako močno lahko zasvoji človeka, govori že podatek, da imamo na Rakitni center in po Sloveniji več društev, ki pomagajo otrokom in mladostnikom, da se odlepijo od ekrana (*logout.si*, *safe.si* itd.). Morda bomo morali na dostop mladim do socialnih omrežij in pametnih telefonov začeti gledati enako kot na alkohol. Vsem je jasno, da je nekaj hudo narobe s starši, če ti otroku, zato da bi se umiril, namočijo dudo v žganje. Jaz to enačim s pametnim

Carlo Collodi: Ostržek

Prevajalec **Albert Širok**Avtorja dramatisacije **Jaka Ivanc** in **Luka Cimprič**Režiser **Jaka Ivanc**Scenograf **Damijan Kracina**Kostumograf **Andrej Vrhovnik**Avtor glasbe **Davor Herceg**Oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**Lektor **Martin Vrtačnik**Avtorja videa **Damijan Kracina** in **Jaka Ivanc**Igrajo: **Luka Cimprič**, **Mojca Partljič**, **Mak Tepšič**, **Blaž Popovski**, **Igor Štamulak** in **Sara Gorše**.

Premiera 5. aprila 2025 v Gledališču Koper

Jaka Ivanc

telefonom v vozičku, ki predvaja video vsebine s pristržnimi okroglimi medvedki ... Prav tako ne poznam nikogar, ki bi dvanajstletniku ponudil tri decilitre vodke, in rekel: pa ne popij vsega naenkrat."

• Ostržek in njegov prijatelj Stebelce se torej namesto v Deželi igrača znajdeti v Deželi telefonov in virtualnih svetov?

"Točno tako. Znajdeti se v novi Deželi igrača, ki pa je uprizoritev, vsaj v tem trenutku mislim tako, na odru ne bo razkrila. Dobra dva tedna pred premiero puščam karte še vedno odprte, četudi se močno nagibam k zamisli, da se bi se predstava pred Ostržkovim vstopom v Deželo igrača prekinila in nadaljevala kot krajše predavanje o sodobnih tehnologijah, prednostih in slabostih pametnih telefonov ter njihovem vplivu na psihofizični razvoj otrok. Kot nekdanji odvisnik, ki se mu je uspelo rešiti zasvojenosti s telefonom in brskanjem po virtualnih svetovih, bo mlade gledalce nagovoril prav Ostržek in jim iz prve roke povedal, kaj se je z njim dogajalo v Deželi igrača. Kako bo slišati Ostržkov govor, še ne vem, vem pa, da mora nagovoriti predvsem otroke, manj njihove starše. Mladih gledalcev ne želim nagovarjati z moraliziranjem ali ustrahovanjem, želim le, da bodo morda v prihodnje prosti čas znali uporabiti pametneje kot za nesmiselno brskanje po telefonu. Prohibicija se sigurno ne obnese - predvsem bi rad, da se pogovarjamo o pametni uporabi moderne tehnologije."

• Dejstvo je, da nove tehnologije postajajo stalnica naših življenj, in četudi se jih sprva branimo, jih kmalu usvojimo. Če so pametni telefoni res grožnja otrokom, kaj storiti, da ne bi bili?

"Že pred časom je ministrstvo za digitalno preobrazbo za 6,5 milijona evrov nakupilo 13.000 prenosnikov, ki so do danes ostali nerazdeljeni. Morda bi bilo pametneje del tega denarja vložiti, denimo, v šolski predmet, pri katerem bi otroci izvedeli več o pasteh pametnih telefonov, njihovem vplivu na psihofizični razvoj, pravilni uporabi, varnosti in nenazadnje tudi o pravih komuniciranja in vedenja po telefonu. Mlade bi morali naučiti, da so telefoni ob pravilni uporabi lahko močno orodje za pridobivanje znanja, ob osnovni uporabi in pomanjkljivem znanju pa le predmet za tratenje časa. Mislim, da potrebujemo nekakšno sistemsko rešitev, ki bi generacije mladih obvarovala pred škodljivimi vplivi pametnih telefonov, saj starši v tej smeri naredimo premalo ali pa nimamo znanja. V bistvu se vsak posebej zelo težko borimo v pravo smer. Razvoj nas je že prehitel, in bojim se, da je za nekatere generacije že prepozno."

• Colloidi otroke spreminja v osličke, sinonim za sicer zmotno ne

najbolj pametno žival. Verjamete, da virtualni svet, v katerega se zatekajo mladi, prav tako pobavi otroke?

"Predvsem vem, da otrok ne moremo ubraniti pred vsebinami, ki so jim dostopne na spletu, in da smo vsi skupaj nemočni pred tem, kako nas vse skupaj odnese. Otrok ne more biti odgovoren za to, koliko časa bo imel na voljo dostop do spleta, socialnih omrežij ... V virtualnem svetu otrok izgublja svoje realno življenje in postaja vse bolj lutka. Algoritmi mu določajo, kaj naj gleda in katere vsebine naj spremlja. Virtualni svet otroku omogoča številne možnosti ogledov najrazličnejših vsebin, za katere pa se največkrat izkaže, da le tratijo otrokov čas. Upam, da bodo otroci, ki bodo spremljali predstavo, to razumeli, predvsem pa doumeli, da Ostržek lahko postane fant šele takrat, ko se reši odvisnosti od virtualnega sveta in dobi nazaj svoje življenje."

• Lahko gledališče parira vzorednim svetovom telefonskega zaslona?

"Gledališče v virtualnim svetu ne more tekmovati, lahko pa gledalcem pokaže gledališče, ki je, kot radi rečemo - tukaj in zdaj. Mladim bomo zato v predstavi razkrili tudi del gledališke tehnologije: 'igrali' se bomo z zavoso, svetlobo, barvami in morda bo celo - snežilo. Vse to le zato, da bodo otroci videli, da tudi gledališče, ki je v veliki meri analogno, s svojo 'mašinerijo' še lahko ustvari iluzijo in zmore nekaj čarovnije. Verjamem, da je gledališče nekakšna utrdba za otroke, da jim lahko da moralni kompas, ki ga na tiktoku in instagramu ne vidijo in ne najdejo. V primerjavi z virtualnim svetom se gledališče lahko otroku zdi precej borno, zato moramo ustvariti zanimivo predstavo, ki

"Mladih gledalcev ne želim nagovarjati z moraliziranjem ali ustrahovanjem, želim le, da bodo morda v prihodnje prosti čas znali uporabiti pametneje kot za nesmiselno brskanje po telefonu."

bo pritegnila otrokovo pozornost in si bo videno in slišano zapomnil ter o tem pozneje tudi razmišljal. Umetna inteligenca bo v prihodnosti zamenjala marsikaj in marsikoga. Za gledališče bo lahko pisala glasbo, besedilo, režijske koncepte, risala scenografije ... Toda na koncu bo v dvorani sedel človek, in ko se bo odstrla zavesa, bo na odru stal človek. Človek človeku."

• Pri uprizoritvah, ki jih režirate na koprskem odru, ste pogosto tudi scenograf. Tokrat ste k sodelovanju povabili akademskega kiparja Damijana Kracina, ki sicer izdeluje nekoliko fantastične, nadrealistične skulpture. Zakaj?

"Kracina je zelo zanimiv in mednarodno priznan kipar, ki me je navdušil oktobra lani, ko sva prvič sodelovala pri uprizoritvi *Zvezdice Zaspanke* v Lutkovnem gledališču Maribor. Ker poznam njegovo delo, sem želel del tega vnesti tudi v našo uprizoritev. Izdelal je izjemne maske Murna, Vrana in Čuka - zdravnikov, ki pridejo k Vili Plavolaski, ko ta skrbi za Ostržka, njegove so tudi projekcije; odlično opazuje prostor, razume, kaj je potrebno za naracijo zgodbe, in ima kot avtor svojo prepoznavno estetiko. Malo mračno, fantazijsko. Kakršnen Ostržek tudi je."

Po prvem, januarskem pogovoru so debato o gledališču v tretjem tisočletju v foajeu nadaljevali (z leve): direktor SNG Maribor Danilo Rošker, direktorica in umetniška vodja MGL Barbara Hieng Samobor, dramski igralec Igor Samobor, Katja Pegan, direktor ZRS Koper dr. Rado Pišot, sodelavka ZRS Koper dr. Saša Pišot in odgovorni urednik Radia Koper Janko Petrovec.

Pogovorni večeri Četrto stoletja v Gledališču Koper

Končan prvi krog pogovorov

S pogovorom Novinarstvo v času spleta, ki ga je pretekli četrtek z gosti v mali dvorani Gledališča Koper vodila novinarka Tjaša Škamperle, se je niz večerov Četrto stoletja (ki jih ob svoji 25-letnici delovanja pripravlja Gledališče Koper) prevesil v drugo polovico. Do 10. aprila, ko bo na vrsti zadnji pogovor, naslovljen Naslednjega četrto stoletja, se bodo zvrstili še trije.

Ređeča nit pogovorov, s katerimi Gledališče Koper v sodelovanju z Radiem Koper, Obalo Plus, Primorskimi novicami in Znanstveno-raziskovalnim središčem Koper praznuje jubilej, so družbene, kulturne in politične spremembe, ki so zaznamovale prvo četrtino 21. stoletja, pa tudi razmislek o vse bolj negotovi prihodnosti. Prvi v nizu pogovorov je bil namenjen gledališču: odgovorni urednik Radia Koper Janko Petrovec je v mali gledališki dvorani gostil tri ugledne gledališke direktorje - Katjo Pegan, Barbaro Hieng Samobor in Danila Roškerja - tema pogovora pa je bila zgodovina Gledališča Koper in razvoj gledališke umetnosti v tretjem tisočletju. Tema drugega večera je bila dinamika odnosov med Slovenijo in preostankom prostora nekdanje Jugoslavije ter kako so se ti spreminjali skozi desetletja; zlasti v kulturi in umetnosti. Večer je povezal novinar in urednik Primorskih novic Aljaž Novak, ki je gostil kulturno posrednico Ireno Urbič, spletnega umetnika Vuka Čosića ter soustanovitelja skupine Laibach Ivana Janija Novaka. Tretjega iz niza pogovorov je moderiral urednik portala Obala Plus Tomaž Petrovič, gostje - nekdanja vodja državnega protokola Ksenija Benedetti, novinarka Tatjana Pirc ter pravnik in

predavatelj Jaka Repanšek - pa so spregovorili o spremembah v odnosih, ki jih prinaša digitalna doba, ter o diskurz, vrednotah in izzivih na družbenih omrežjih. Pod naslovom *Svet v novem tisočletju* je potekal pogovor, ki ga je povezoval odgovorni urednik Primorskih novic Denis Sabadin; sogovorniki - predavatelj dr. Matjaž Nahtigal, politolog in sociolog dr. Primož Šterbenc, državni sekretar v kabinetu predsednika vlade Vojko Volk ter politolog in ekonomist dr. Boštjan Udovič - so skušali odgovoriti na vprašanje, kako in koliko so se spremenili svet in razmerja med globalnimi akterji v novem tisočletju. Na nedavnem, petem pogovoru pa so o spremembah v tiskanih medijih, izzivih uredniške avtonomije in prihodnosti novinarstva v digitaliziranem svetu razpravljali predavatelj dr. Marko Milosavljevič, novinarka Suzana Lovec in vodja digitalnega razvoja pri Delu Robert Schmitzer, ki jih je skozi pogovor vodila novinarka Tjaša Škamperle. Na daljavo je posnela tudi pogovor z Maro Gergolet, dopisnico časnika *Corriere della Sera* iz Berlina.

Pogovoru *O zatonu branja in pozornosti* boste lahko prisluhnili že konec tega meseca, vsi zamudniki pa pogovorom lahko prisluhnete na podkastu *Odrpoto za srečanja* na 365.rtvsl.si. •

O odnosih med Slovenijo in preostankom nekdanje Jugoslavije ter kako so se ti spreminjali skozi desetletja, zlasti v kulturi in umetnosti, so na večeru, ki ga je povezoval novinar in urednik Primorskih novic Aljaž Novak (levo), mnenja iskriivo izmenjevali (z desne) kulturna posrednica Irena Urbič, soustanovitelj skupine Laibach Ivan Jani Novak in spletni umetnik Vuk Čosić.

FOTO: LUCA QUANA

FOTO: LUCA QUANA

Druženje po premieri je vedno priložnost za skupinsko fotografijo članov umetniške ekipe. Po prvi tržaški ponovitvi koprodukcije z Mestnim gledališčem Ptuj Življenje v teatru je fotograf ujel navzoče sodelavce in protagoniste. Pripoved Davida Mameta o zakulisju gledališkega sveta in o odnosih med igralci so na različnih ravneh sooblikovali (od leve proti desni) šepetalec Simon Šerbinek, igralec Domen Valič, režiser Peter Srpčič, njegova asistentka Lara Čabrian in igralec Borut Veselko.

Direktor mariborske sinagoge Boris Hajdinjak (na fotografiji) je skupaj z direktorjem mariborske knjižnice Klemnom Brvarjem postavil razstavo Marpurgi, ki bo do konca maja na ogled v atriju Slovenskega stalnega gledališča. Razstava je nastala leta 2021 ob krstni izvedbi opere Marpurgi Nine Šenk in ob četrtem ponatisu istoimenskega romana pisateljice Zlate Vokač Medic. Zgodovina družine Morpurgo povezuje Maribor in Trst, saj so se potomci mariborske rodbine naselili na Primorskem v 16. stoletju.

FOTO: SNG

FOTO: METKA SULIČ

V drugi polovici marca bodo na svoje prišli vsi, ki bi si želeli ogledati in doživeti predstavo za eno osebo 1972, pod katero se kot režiser in avtor koncepta podpisuje režiser Tomi Janežič. Predstava 1972 je kot nekakšna časovna kapsula, ki gledalca popelje z različnimi pristopi in metodami t. i. psiho-drame, v leto 1972. Počitniška prikolicca Adria in stoenka sta postavljena v foyerju SNG Nova Gorica. Predstava je tudi uvod v Dodekalogijo 1972–1983, omnibus dvanajstih med seboj povezanih predstav v režiji Tomija Janežiča, ki so del uradnega programa Evropske prestolnice kulture 2025 Nova Gorica - Gorica. Predstavo je mogoče videti samostojno ali kot del ene same, letošnje predstave. Ogled po posebnem razporedu, rezervacija termina pri blagajni SNG Nova Gorica (blagajna@sng-ng.si).

V marcu sta v SNG Nova Gorica potekala prva sestanka za organizacijo Kulturnega bazarja v regiji, ki bo po šestih letih ponovno obiskal Novo Gorico. Na programskem in koordinacijskem sestanku so se zbrali sodelujoči, ki bodo, ob SNG Nova Gorica, ki je glavni soorganizator, prispevali k izvedbi programa, namenjenega strokovnemu usposabljanju delavcev kulturno-umetnostne vzgoje. O Kulturnem bazarju, ki bo v Novi Gorici 22. oktobra, so se pogovarjali predstavniki ministrstev za kulturo in vzgojo in izobraževanje, Cankarjevega doma, ki je glavni partner Kulturnega bazarja v Ljubljani, Zavoda za šolstvo RS, novogoriške občine in drugih kulturnih ustanov na Goriškem, kot so GO! 2025, Goriški muzej, Kulturni dom Nova Gorica, JSKD OI Nova Gorica, Kinoatelj, Pokrajinski arhiv Nova Gorica, Goriška knjižnica Franceta Bevka, Center arhitekture Slovenije in ZVKDS OE Nova Gorica.

FOTO: MATEJ SUKIČ

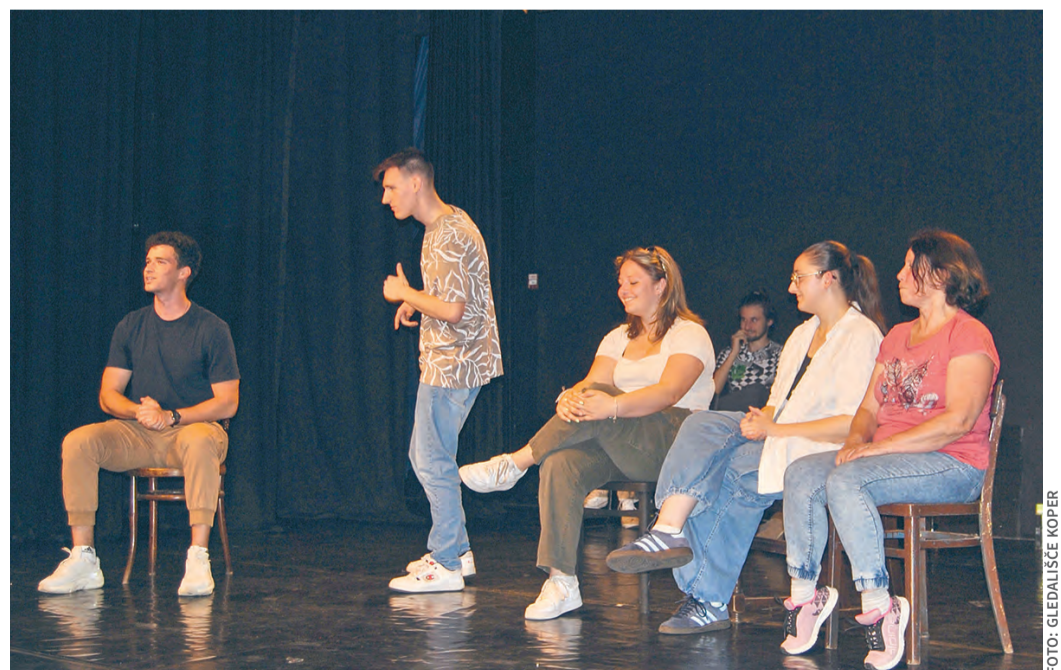

FOTO: GLEDALIŠČE KOPER

Začetek leta je v koprskem gledališču minil v znamenju predstav za otroke in mlade, saj so koprski gledališčniki, ki ustvarjajo pod okriljem Gledališča za otroke Svetilnik, v dveh mesecih in pol odigrali kar 44 ponovitev, pripravili 31 delavnic ter gostovali v Celju, Kranju in Novi Gorici. Po daljšem zatišju so na odru znova oživili Kekca (na fotografiji) in mladinsko predstavo 1500 lajkov, ki si ju je od 1. januarja letos skupaj s krstno uprizoritvijo Rodarijevih Pravljic po telefonu ter ponovitvami ogledalo 5959 otrok.

Večeri improvizacij, ki jih v okviru Gledališkega treninga in v sodelovanju s ŠOUP enkrat na mesec pripravljajo v Gledališču Koper, v svoji drugi sezoni prinašajo nekaj novosti. Improvizacijska ekipa zdaj šteje devet članov, z zamenjavo termina, večeri zdaj potekajo ob sredah, pa se je spremenilo tudi občinstvo. To je morda nekoliko bolj zadržano, toda organizatorji obljublajo, da se bodo tudi ti obiskovalci kmalu opogumili in se tekmovalcem pridružili na improvizacijskem odru.

Tantadruj je skupna mesečna čezmejna priloga treh primorskih profesionalnih gledališč. V času gledališke sezone izhajajo vsako tretjo sredo v mesecu in sicer hkrati v Primorskih novicah in Primorskem dnevniku.

Izdajateljica:
Primorske novice, d.o.o. Koper, s.r.l. Capodistria
Cesta Marežganskega upora 2, 6000 Koper
Primorski dnevnik
Ulica Montecchi 6, Trst

UREDNIKA IN REDAKTORICA: Maja Pertič Gombač
SOUSTVARJALCI: Miha Trefalt (Gledališče Koper), Ana Kržišnik Blažica, Martina Mrhar in Metka Sulič
(Slovensko narodno gledališče Nova Gorica)
ter Rossana Paliaga (Slovensko stalno gledališče Trst)

ELEKTRONSKI NASLOV: kultura@primorske.si
SKUPNA TISKANA NAKLADA: 28.000 izvodov.